

www.strik.rs

www.strik.rs

NASLOV ORIGINALA

Lygia Fagundes Telles
As Meninas

UREDNIKA

Ljubica Pupezin

Obra publicada com o apoio do
Ministério da Cultura do Brasil / Fundação Biblioteca Nacional.

Objavljivanje ove publikacije pomoglo je
Ministarstvo kulture Brazila / Fondacija Narodna biblioteka.

MINISTÉRIO DA CULTURA
Fundação BIBLIOTECA NACIONAL

© 1974, 2009 by Lygia Fagundes Telles
Published in agreement with Agência Riff, Rio de Janeiro

© 2017, ŠTRIK, za srpski jezik

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige ne sme se umnožavati ni u kom obliku bez prethodne dozvole izdavača ili vlasnika izdavačkih prava.

Ližija Fagundes Teles

DEVOJKE IZ SAO PAULA

PREVELA S PORTUGALSKOG

Ana Kuzmanović Jovanović

BEOGRAD

2017

Za Paula Emilija

– Ne žmirkaj, Ana Klara! – reče sestra Klotilda spremajući se da fotografiše. – Upaši bluzu u pantalone, Lija, brzo. I nemoj praviti grimase, Lorena, praviš grimase! Piramida.

Sela sam na krevet. Bilo je rano za kupanje. Zavalila sam se, zagrlila jastuk i pomislila na M. N.; najbolja stvar na svetu nije popiti vodu iz zelenog kokosa, pa se ispiškiti u moru, kako je Lijicin ujak rekao, on ne zna, najbolja stvar na svetu je zamišljati šta će M. N. reći i uraditi kada padne moj poslednji veo. *Poslednji veo!*, napisala bi Lijica, ona postane sva uzvišena kada piše, roman je počela rečima kako u decembru ceo grad miriše na breskve. Možeš misliti, breskve. Decembar jeste vreme bresaka, to je istina, ponekad naiđete na kola s voćem na čošku oko kojih se širi miris voćnjaka, ali zaključiti zbog toga da je ceo grad namirisana, to je već previše uzvišeno. Posvetila je priču Če Gevari uz jednu strahovito važnu misao o životu i smrti, i sve to na latinskom. Zamisli, latinski da ide uz Če Gevaru? A možda i ide? Je li on voleo latinski? Pa, zar ja ne volim? Svi oni divni sati koje sam provela ležeći na zemlji, s rukama skrštenim pod glavom, gledajući u oblake i misleći na latinskom, smrt se lepo slaže s latinskim, ništa se tako ne slaže s latinskim kao smrt. Ali prihvatiti da ovaj grad miriše na breskvu, to je preterano. *¿Qué ciudad será esa?*,¹ upitao bi on sasvim zbunjeno. *¿Tercer Mundo?* Treći svet. *¿Y huele a durazno?*² Po mišljenju Lije de Melo Šulc, miriše. On bi tada zatvorio oči na mestu gde su nekada bile oči i nasmešio se osmehom tamo gde su nekada bile usne. *Estoy bien listo con esas mis discípulas.*³ Sve u

¹ Šp.: Koji bi to grad bio? *Prim. prev.*

² Šp.: I miriše na breskve? *Prim. prev.*

³ Šp.: Blago meni s ovim mojim učenicama. *Prim. prev.*

svemu, njen problem; moj problem je M. N. golišav, mnogo golišaviji nego ja, on je strašno dlakav, nekako poput majmuna. Ali divnog majmuna, lica tako intelektualnog, tako neobičnog, desnog oka malo manjeg od levog i tako tužnog, cela jedna strana njegovog lica bila je beskrajno tužnija od druge. Beskrajno. Jedna tako prosta reč koja se prostire kroz reke, planine, doline beskrajno široke kao božje ruke. Reči. Pokreti se obnavljaju kao zmijska koža koja glatka izbija ispod stare kože. I nije lepljiva, dotakla sam je na imanju, bila je zelena i teška, ali ne i lepljiva. Pokret M. N. takođe je nov, nije istina da će sve biti kao ranije, on će se vratiti čiste kože, izmišljajući već izmišljeno kroz detalje. Ako je Bog u malim stvarima, i najsnažnije uživanje je u sitnicama, jesi li čuo, M. N.? Ana Klara nam je pričala kako je imala momka koji bi se istopio kada bi skinula veštačke trepavice, scena s grudnjakom bi izbledela kada bi počelo skidanje veštačkih trepavica, to bi bio raj. Razgoličene oči. Zaista vam kažem da će doći dan kada će nagost očiju biti uzbudljivija od nagosti genitalija. Čista je konvencija smatrati genitalije skarednim. A usta? Uznemirujuća usta koja grizu, žvaću, grizu. Grizu breskvu, sećaš li se? Kada bih pisala, počela bih pričati ovim naslovom *Čovek s breskvom*. Posmatrala sam iz bašte kafea dok sam pila čašu mleka: jedan potpuno običan muškarac s breskvom u ruci. Zagledala sam se u zrelu breskvu koju je vrteo i opipavao prstima, čkiljeći kroz poluzatvorene oči, kao da želi da joj upamti obrise. Imao je oštre crte lica i neobrijanu bradu zbog koje je delovao kao osenčen ugljenom, ali sva grubost se topila kada bi pomirisao breskvu. Bila sam zadivljena. Poravnao je usnama dlačice na kori i zatim prešao njima preko cele površine breskve, kao što ju je pre toga ispipao prstima. Raširene nozdrve, zrikave oči. Jedva sam čekala da se sve to već jednom završi, ali on izgleda ni najmanje nije žurio; gotovo besno, obrisao je breskvu o bradu dok je vrhom jezika tražio peteljku. Da li ju je pronašao? Sedela sam skrivena u bašti kafea, ali sve sam gledala kao kroz teleskop; pro-

našao je ružičastu peteljku i počeo da je miluje vrhom jezika kružnim, snažnim pokretima. Mogla sam da primetim kako je vrh jezika iste ružičaste nijanse kao i peteljka, mogla sam da primetim kako je počeo da je liže uz izraz lica koji je sada već odavao patnju. Kada je otvorio usta i zagrizao, od čega je sok isprskao sve naokolo, gotovo da sam se zagrcnula mlekom. I dan-danas se naježim kada se toga setim, oh, Lorena Vaz Leme, zar nemaš nimalo stida?

„Ne”, rekao je anđeo zavodnik naglas. Brzo sam zapalila tamjan, oh, pokvarenog li uma. Htela sam da budem svetica. Čista kao ovaj miris ruže koji prodire u mene i uspavljuje me. I Astronautu bi se pripavalo kada bih zapalila tamjan. I protezao se kako se ja protežem, od njega sam naučila da se protežem. Ludi mačku, gde li si sada? A? Svakodnevno je držao časove iz lenjosti i požude, ali nikada nije ponavljao pokrete, svi plesači bi trebalo da imaju mačku. Lukavstvo. Istovremeno, nemarnost. Prezir, prema stvarima zaista prezira vrednim. I ona proračunatost i opsesivnost. Sav sačinjen od opasnih istančanosti, moj mačak. Ili đavo? Na odmorima između časova gledao bi, toliko svesniji od mene u mojoj nesvesnosti, kako sam mogla znati? Još nisam ni poznavala M. N., niti bih satima fantazirala, kao što sad fantaziram, ah, bože moj. Samo Gospod može to razumeti i oprostiti, samo On koji je patio, kao mi. Gospode, Gospode, kako te samo volim! Pustiću ploču u njegovu čast, čekaj, prineću na žrtvu muziku kao što je Avelj prineo ovce, logično da je ovca mnogo važnija, ali Gospod zna da se užasavam krvi, moje žrtve mogu biti samo muzičke. Džimi Hendriks? Poslušaj, dragi moj, poslušaj ovu poslednju pesmu koju je napisao pred smrt, umro je drogiran i siromašan, svi oni umiru drogirani, ali poslušaj i sigurna sam da ćeš se pokloniti pred njegovom kudravom kosom, znojavom i prašnjavom, *dear Jimmy!*

U elastičnom skoku, Lorena se bacila na pozlaćeni gvozdni krevet, iste boje kao zidne tapete. Isprobala je nekoliko plesnih kora, podigla noge, dotakla bosim stopalom gvozdni okvir i sko-

čila pravo na plavu prugu jutanog tepiha. Uspravila se, zbacila kosu i gledajući pravo, krenula balansirajući po plavoj prugi ka gramofonu.

– Džimi, Džimi, gde li si? – pitala se pretražujući gomilu ploča naslaganih na polici. Na sebi je imala tanku belu pidžamu sa žutim cvetovima, a oko vrata lančić sa zlatnim srcem. Držala je ploču vrhovima prstiju. – A ti, Romulo? Gde li si sada?

Skrenula je zamagljeni pogled i spustila ploču na gramofon. Nežno je podigla iglu i povela je kao kljun slepe ptičice ka posudi s vodom. Pustila je da padne.

– Lorena!

Glas je dopirao iz bašte. Brzo je pokupila kosu, vezala je na potiljku i propela se na prste. Raširila je ruke. Hodala je po spiralnoj šari na tepihu, napeta kao da hoda po žici.

– Lorena, dođi na prozor, hoću da razgovaram s tobom!

Lenjo se premišljala, desne noge na šari tepiha, leve podignute u vazduhu. Opustila se kada je uspela da spusti levu nogu pred desnu ne izgubivši ravnotežu; prešla je ceo put. Naklonila se levo i desno s dubokim poštovanjem, ruku skupljenih u luk iza leđa, dok su joj se šake dodirivale kao vrhovi poluotvorenih krila. Zahvalila je povukavši se malo unatrag, skromnog osmeha uperenog u pod. Obradovala se uhvativši cvet, poljubila ga, bacila pobednički u publiku i zavrтела se ka prozoru. Mahnula je devojci koja ju je skrštenih ruku čekala na stazi u vrtu. Prinela je ruke levoj strani grudi i pompezno uzdahnula.

– Draga moja, dobro došla. Vidi kakav divan dan! Proleće je, Lijice, *primavera*. Vera, istina, prima, prirodno primarno, primarna istina. Hm... Kada je jutro ovakvo, moram da se držim, inače ću da izletim, pogledaj bele radice, sve su se otvorile! – pokazala je na vrt ispod prozora. – Prelepo. Dobro jutro, moje bele radice!

– Lorena, da li možeš malo da obratiš pažnju na mene?

– Reci, Lija de Melo Šulc, reci.

Naglim pokretom, Lija je navukla debele bele čarape do kolena. Kožna torba joj skliznu do zemlje, ali ona je bila usredsređena na čarape, zabrinuta, kao da očekuje da joj odmah ponovo spadnu. Podigla je torbu.

– Hoće li tvoja mama moći sutra da mi pozajmi auto? Posle večere. Recimo, oko devet, u redu?

Lorena se nagnula kroz prozor. Nasmešila se.

– Čarape ti spadaju.

– Ili mi stežu kolena, ili klize. Vidi. U početku mi je ovaj lastiš toliko stezao nogu da je bila sva pomodrela.

– Ali svašta ti pada na pamet, draga, zar da nosiš čarape po ovoj vrućini? I planinarske cipele! Zašto nisi obula sandale? One braon ti se slažu s torbom.

– Danas moram čitav dan da rintam, uh. A bez čarapa mi izađe plik.

Verovatno na stopalu. Baš seljački. Gori od plikova su samo čukljevi sestre Bule. Čukalj mora da potiče od Čuke, živela je neka davno neka Čuka s prvim deformisanim stopalima i unuci su nasledili tu deformaciju i postali čukljevi. Ah, bože moj. Proleće, ja zaljubljena, a Lija pominje plikove na nozi.

– Imam super čarape, nisam ih ni nosila, hoćeš li da ih uzmeš?

– Samo ako su francuske, u redu?

– Švajcarske su, draga moja.

– Ne volim Švajcarsku, previše je čista.

A ne bi joj ni bile dobre, ona mora da nosi broj četrdeset. Kakva ludost, nositi čarape koje joj debljaju članke, sirotica izgleda kao da ima slonovske noge. Pa ipak, smršala je, od pobune se mršavi.

– Lijice, Lija, tako sam zaljubljena. Ako me M. N. ne pozove, ubiću se.

Previše sam besna da bih mogla da slušam o Loreninim osećanjima, oh, Migel, kako si mi potreban. Govorim tiho, ali mora da mi vatra izbija na nos.

– Lena, čuj, ne šalim se.

– Zar se ja šalim? Čemu ta žurba? Popni se gore, dođi da čuješ poslednju ploču Džimija Hendriksa, skuvaću čaj, imam divne keksiće.

– Engleske? – pitam. – Draži su mi naši keksići i naša muzika. Dosta je više kulturnog kolonijalizma.

– Naša muzika me ne dotiče, draga. Ako ti tvoji iz Baije tvrde da su očajni, verujem im, mislim da je to sjajno. Ali ako dođe Džon Lennon i kaže isto to, onda počnem da vibriram, zapadnem u mistično stanje. Ja sam mistik.

– Ti si blesava.

– Blesava, Lijice? Rekla si *blesava*? – ponovila je ona.

Još više se nagnula kroz prozor i usred smeha zazrikavila, isplazila jezik i prislonila palčeve na glavu. Mahala je rukama kao ušima, ah, treba imati strpljenja za tu devojkicu.

– Loreninja, ozbiljno. Treba mi auto za sutra – rekoh.

Nije me čula. Odjednom se pretvorila u anđela, dok je mahala nekome iz zgrade, mati Aliks? Mati Aliks je otvorila prozor i odgovorila na pozdrav, s rukom podignutom u stilu engleske kraljice. Ali čim je opatica otišla, napravila je onu najgoru grimasu koju obično čuva za kraj. Oh, Migel, „budi smirena”, rekao si. To i pokušavam. Ali ponekad izgubim snagu, zar ne vidiš? Ne umem da objasnim, ali preteško je ispunjavati svakodnevne obaveze, htela bih da budem uhapšena, da sam na tvom mestu, zašto nisam uhapšena umesto tebe? Hoću da umrem.

– Fakultet je i dalje u štrajku – zaječala je Lorena zevajući. Pokazala je prstom na moju torbu. – Šta to imaš unutra? Mitraljez?

Uspravila se kao da ga drži u rukama, zatvoreno oko drži na nišanu, ramena su se stresla od pucnjeva, „taka-taka-taka-taka-taka”. Nanišanih je zgradu, „taka-taka-taka-taka-taka”. Pucala je u sestru

Bulu, koja se pravila da se igra s mačkom, ali je zapravo pazila na nas. Nasmejala sam se, jer znam da bi Migel upravo tako reagovao.

– Loreninja, ne počinji, ne volim kad se tako šališ. Hoćeš li tražiti auto? Vratiću ga odmah sutradan, kao prošli put. Nema problema.

– Trebalo bi da kidnapujete M. N., Lijice. Zašto ne kidnapujete M. N.? On bi onda ostao skriven pod mojim krevetom *vo vjeki vjekov. Amin.*

Zapalila sam cigaretu. Ne bi mi smetalo da spavam među pijancima, među kurvama, upaljena cigareta u plućima, jeste, boli, ali kad bih znala da si slobodan, makar spavao na putu, ili pod mostom. Ali slobodan. Ne umem da podnesem tuđu patnju, razumeš li? Tvoju patnju, Migel. Svoju bih dobro podnela, čvrsta sam. Ali kada pomislim na tebe, snuždim se, hoću da zaplačem. Da umrem. I umiremo. Obrni-okreni, zar ne umiremo? Nikada narod nije bio tako daleko od nas, neće ni da čuje. A i kad bi čuo, razbesneo bi se, narod se plaši, ah, kako se samo narod plaši. Buržuji blistaju. Nikada bogati nisu bili tako bogati, mogu da sagrađe kuće s kvakama od zlata, ne samo zlatan escajg već i kvake na vratima. Česme u kadama. Sve od čistog zlata, kao što je grčki gangster pokazao na svom ostrvu. Netaknuti. Gledaju s prozora i zabavljaju se. Ostalo je masa gradskih delinkvenata. Gradskih neurotičara. I pola tučeta intelektualaca. Simpatičnih simpatizera. Ne umem da objasnim, ali više mi se gade intelektualci nego policijski agenti. Ovi barem ne nose maske, oh, Migel! Danas mi toliko trebaš, tako mi se plače, otkud znam zašto. Ali ne plačem. Nemam maramicu, Lorena bi mislila da nije lepo da brišem nos o rukav košulje.

– Lorena, pozajmi mi maramicu, prehladena sam – rekoh i poželeh da oribam lice mokro od suza. Ali kakva maramica, neću maramicu, hoću auto. – Hoću auto, Lorena. Mogu li da računam na tebe?

– Imam belu, roze, plavu i zeleno-ljubičastu. Ah, i tirkiznu, vidi kako je lepa ova tirkizna boja. Dakle, gospođice Lija de Melo Šulc, koju boju biste želeli?

Zagledala sam se u kutiju s maramicama koju je donela. Sve ih čuva u platnenim kutijicama sa cvetnim motivima, ova je sa crvenim i plavim cvetovima maka na crnoj pozadini. Ima i srebrne i kožne, koje su ostale na polici. I zvončiče. Kuda god da njen brat ide, pošalje joj zvonce. Drugi ljudi skupljaju marke, ima ih koji skupljaju kravate, dok neki pak stoje u redu da kupe kartu za bioskop. Maurisio toliko stiska zube da će ih slomiti. Ne želi da urla i zato stiska zube kada mu električna palica prodire duboko u anus. U crtanom filmu, mačak dobije tako snažan udarac da mu se zubi i kosti raspuknu. Ali u sledećoj sceni se ponovo sastave i mačak je opet ceo. Bilo bi dobro da je kao u crtaćima, Silvinja Flautistkinja. Žiži. Japanac. A ti, Maurisio? Kada palica prodre duboko, onesvesti se. Onesvesti se brzo, umri. Trebalo je da umremo, Migel. U znak protesta, trebalo je svi jednostavno da umremo. „Umrlı bismo kada bi to vredelo truda”, rekao si. Sećaš li se? Znam, niko ne bi mario. Išćupali bismo srce iz grudi, pogledaj moju krv, pogledaj moje srce! Ali tip pored glanca cipele, koju boju masti za cipele biste želeli, gospodine?

– Zelenu.

Izvadila sam iz kutije zeleno-ljubičastu koja je treća po redu. Tako su nežne maramice koje je Remo poslao iz Istanbula, zbogom maramice moja. Lijica je u stanju da tobom obriše stare cipele, ali pomisli na *If*,⁴ maramice: prašina je podjednako vredna kao i suze. Nije baš u pitanju mesečeva prašina, tako bela, tako fina, zemljana prašina je teška, naročito ona sa starih cipela moje prijateljice. Ali ne obaziri se, ne, *budi maramica*. Bacila sam je uvis. Otvorila se, lagana, poput padobrana koji je Lijica nestrpljivo uhvatila.

– Jesi li deprimirana, Lijice? Egzistencijalna anksioznost?

⁴ Aluzija na pesmu Radjarda Kiplinga „Ako” (*If*). *Prim. prev.*

– Baš tako. Egzistencijalna.

Besna je na mene, ah, bože moj. Toliko se promenila, sirotica. Da li to znači da je Migel i dalje u zatvoru? A onaj Japanac? A Žiži? A oni ostali, skoro svi su pali, kakvo ludilo. A šta ako i ona iznenada padne? Ana Klara je već videla sumnjivog lika kako se vrzma oko kapije, Aninja mnogo laže, logično, ali to bi moglo biti istina. Da, Pansion Naše Gospe od Fatime, ime iznad svake istrage. Ali kad god se ime sveštenika ili opatice pojavi na horizontu, svi načulje uši.

– Vратиću ti sutra – reče ona savijajući maramicu.

– Zadrži je, molim te. Želiš li još jednu?

Dobacila sam joj roze maramicu koja se nije otvorila kao zelena. Zašto je i moje srce zatvoreno? Romulo u maminom zagrljaju, potražila sam maramicu i nisam našla nijednu, potrebna je maramica da obriše svu onu krv koja klokoće. Klokoće. „Šta se desilo, Lorena?!” Igra, mamice, igrali su se i Remo je otišao po pušku, beži inače ću da pucam, rekao je dok je nišanio. U redu, neću sada da razmišljam o tome, sada želim sunce. Sela sam na prozor i ispružila noge na suncu.

– Pocrvenela sam, a želim da pocrnim, vidi ovu boju. Fabricio kaže da je moj nadimak na fakultetu Onesveščena Magnolija, zamisli samo?

– A matorac? Još ništa?

Izbrojala sam do deset pre nego što sam joj odgovorila, grrrr! Zašto zove M. N. matorcem? Prvo, on *nije* star. Drugo, ona *zna* da sam ja komplikovana, kod mene se stvari ne rešavaju tako. Treće – šta je treće? Trudim se da pokažem kako se nisam potresla.

– Rekao je da će pozvati telefonom da se dogovorimo za večeru. Hoćeš li s nama?

– Treba mi jedan vestern.

Bioskop, vidi ti. Opasna zona, ima hiljade opasnih zona gde nje-gova žena ili sestra... Mislim da je najbolje mesto da se vidimo bolnica, jer ako je svet veliki, ona bolnica je još veća. „Je li tu doktor Markus Nemezijus?“, upitala sam glavnu sestru, koja je pitala pod-

ređenu sestru, a ova je pitala podređenu sestru podređene sestre, koja je pak pitala onu tamo daleko, koja je pobjegla od gužve, bele klompe, belina u sećanju. „Da li možda čekate doktora Melonija?“, prišla mi je i upitala, posle dva i po sata. Ne, ne njega. Čekam doktora Markusa Nemezijusa, je li tu? „Upravo je otišao“, reče ona. „Hoćete li kod drugog doktora?“

– Ako ne bude nazvao, idemo ti i ja, Lijice. Imam erap čak i za kavijar.

– Ruski?

– Ne, draga, iranski. Najbolji kavijar na svetu. Brat Remo mi je poslao teglicu.

– Dirnuta sam. Ali uzeću pecivo na ulici.

Ovde ima supe, aseksualni gulaš koji su skuvala opatice i koji je uvek bolji od onoga što ona jede na ulici. A više se i ne kupi, sirotica. Pre bi napunila moju kadu i ležala srećna u njoj, jednom je čak tražila mirišljave soli.

– Promenila si se, Lijice.

– Na gore? – upita ona dok je širila maramicu i duvala nos.

Kao otvorena kanalizaciona cev. Životinje su mnogo pristojnije u tom smislu, nikada nisam videla Astronauta da duva nos u javnosti. Previše otvora, previše izlučevina. Ah, bože moj. Jestu pecivo uz kafu, kakva ludost. Ali kad bi krenula s nama, zatrovala bi nam sastanak, obožava da dobacuje ironične komentare koje se M. N. pravi da ne razume, tako ozbiljan. Tako pouzdan. „Još vina, Lijice?“ Vino hoće. Hoće i jastoga, ona izgovara *jastug*. Trebalo bi da se seti statistike o dečici koja umiru od gladi na severoistoku zemlje, ti problemi sa severoistokom su ponekad stvarno preterani. Ne znam do kada ćemo morati da vučemo te ljude na leđima, užasno je to pomisliti, ali sada sam već pomislila i mislim, ako Bog nije tamo s njima, svakako ima svoje razloge za to.

– Ah, ja sam pravo čudovište. Toliko bih htela da budem drugačija, oh, toliko bih to htela.